

svoje življenjske sile tudi potem, ko se zaljubi v sodnika vrhovnega sodišča Dolfina, zaradi korupcije obsojenega na šest let v ječo.

Pozitivna stran tega obsežnega romana pa je baš v strahotni kritiki ameriškega kaznilničnega sistema. V teh kaznilnicah, ki so na zunaj prav po ameriško bahave palače, se zgodi toliko justičnih zločinov, kakor morda nikjer na svetu. Mnogi primeri so krvoločnejši od činov španskega inkvizicijskega sadizma. Posamezni primeri so napisani s takšno dramatsko prepričevalnostjo, da doseže knjiga v vsej meri svoj namen. Četudi se borbenost Vickersove zaključki v romantični ljubezni s sodnikom Dolfinom, kar čitatelja zaradi njene silne revolucionarnosti nekako ne zadovolji, je vendarle roman izredno delo, je borbeno in je v neustrašeni kritiki ameriške civilizacije prav gotovo Lewissovo najjačje delo. Nekateri odlomki so pisani sicer mrzlo, v mnogih pa dosega, posebno v karakteriziranju posameznih tipov, mojstrsko preprostost, ki učinkuje veliko bolj kakor sentimentalna navlaka izumetničenih fraz kakšnega v večno lepoto zamaknjenega poeta. V risanju ženskih tipov pa ga malokdo nadkriljuje. Oprema knjige je zelo posrečena (knjigo je opremil s fotomontažo P. Bihaly) in „Nolit“ je zopet dokazal s to izdajo, da je po izbiri knjig in po opremi svojih izdanj eno najbolj sodobnih knjižnih podjetij v državi.

T. Seliškar.

LIKOVNA UMETNOST

Razstava slovenskih Madon. Že sama zamisel prireditve, ki naj bi v okviru letošnjega jesenskega velesejma zbrala najboljše in najznačilnejše slike in kipe domačih umetnikov, predstavljajoče Madono, je bila prav v temelju zgrešena. Okvir razstave je bil predvsem preozek. Zbrana so bila namreč samo dela sodobnih slovenskih umetnikov in je bila misel močno tvegana, ker je bilo treba že naprej vedeti, da iz tako ozko začrtanega kroga ne bo dovolj del, ki bi sodila na strogo izbrano razstavo. Komaj vse cerkveno, oziroma religiozno slovensko slikarstvo in kiparstvo bi moglo nuditi dovolj res vrednih del. Mimo tega je pa treba pomisliti, da na razstavi ni bilo najvažnejšega, kar bi se moglo in moralo pokazati, namreč že izvršenih cerkvenih del. Tako razni slikarji in kiparji, kakor na primer Maleš, Pengov in pokojni Gorjup, sploh niso bili zastopani, drugi pa — recimo Tone Kralj — nepopolno.

Pokazala je ta, v nekem smislu zelo zanimiva razstava, da je o živi, zares tvorni religiozni umetnosti med Slovenci mogoče govoriti komaj pri dveh, treh. Večina slikarjev, ki so razstavljali, religioznega predmeta ne doživlja več kot versko skrivnost in nadčutno resničnost, temveč uporablja verske momente zaradi njihove čustvene, že nekako konvencionalne zanimivosti. Zato ni čuda, da na razstavi skoro ni bilo slike ali kipa, ki bi bil plod pobožnega navdahnjenja ali vsaj včutenja v mistični lik Madone, temveč je bil ta predmet obravnavan docela posvetno kot dojemljiv žanerski motiv. Večina razstavljalcev upodablja Madono po svojem osebnem odnošaju do sveta in religioznosti, po svojem socialnem, narodopisnem ali zgolj estetsko privlačnem nastrojenju, ki pa s pravim religioznim slikarstvom nima ničesar več skupnega.

Ni dvoma, da sta najboljša dela poslala brata Kralja. Pri njunih slikah in kipih vendarle še občutimo vsaj ponekod močnejši ali slabši religiozni izraz. Francè, ki je formalno popolnejši od brata in bližji prirodni življenjski resnič-

nosti, pri tem krepko razumski, je pokazal nekaj del, zlasti plastičnih, ki vsebujejo prvine iskrenega nadčutnega nabožnega slikarstva. In to navzlic njegovi izrazito svojski čutnosti. Spomniti se je le treba, da je lani prav tam zmagala njegova „Kopalka“. Tone Kralj si je izdelal že nekak osebni slog, katerega mu je izoblikovalo njegovo delo na področju cerkvenega slikarstva. Dekorativni značaj in nujna težnja po poenostavitvi in monumentalnem učinkovanju, ki sta posledica pogostih stenskih nabožnih kompozicij, v malem ne dasta njegovim delom, da bi iskreno religiozno čuvstvo prišlo do ustreznega, prepričevalno krepkega izraza. Vendar so zlasti njegove plastike veren izraz tega sicer nekam mračnega, strastnega religioznega doživljanja.

Maksim Sedej je razstavil dvoje naivnih idil, kjer je motiv Madone uporabljen čisto priložnostno, pa toplo prisrčno v nekakem sentimentalnem žanerskem načinu. Čisto slikarsko, koloristično gledano, so dela Mire Pregljeve odlična, izrazna pa glede na okvir razstave šibka. To so v bistvu portreti ali skupine, kjer je avreola le vnanja, neutemeljena pritiklina. Isto bi mogel reči o Madonah Olafa Globočnika, Jakca in še nekaterih. Motivno in po občutju sodijo v dani okvir nekam bolj kompozicije Elde Piščančeve, le da so pogostoma močno prisiljene in brez potrebe v prirodnih oblikah nekemu neutemeljenemu slogu na ljubo nasilno izpremenjene. Narodopisno zanimive so Gasparijeve podobe, priče njegovega romantičnega pogleda na svet, ki je čisto brez sleherne življenjske resničnosti. Značilno za okus širokega občinstva je, da je največ glasov ob javnem glasovanju obiskovalcev razstave dobila neka romantično pojmovana naturalistična kompozicija Ivana Vavpotiča, ki predstavlja staro ženico ob molitvi pred kipom Madone pod križem. — Razstavo je prav okusno uredil slikar Olaf Globočnik, le pri izberi je bil preveč popustljiv.

Razstava je pokazala, da našim slikarjem in kiparjem religiozna umetnost ni več nujen izraz njihovega notranjega dožemanja sveta, da jim ni več resnična potreba, temveč da jih nabožni motivi vabijo le s svojim legendarnim, motivnim bogastvom, ki nudi neštete možnosti izživljanja. Zato je bil vtisk te razstave slaboten, razstavljeno delo pa po pretežni večini plehko, brez problematike, globine in vzvišenosti. Nekoč je bila religiozna umetnost kakor očitna izpoved umetnikov, pravo bogoslužno delo. Tega razstava ni mogla pokazati. Navzlic privlačnosti in mistični čuvstvenosti, ki jo problem upodabljanja Madone vsebuje tudi za versko indiferentnega oblikovnega umetnika, je dokazala, da se bo lik slovenske Madone oblikoval šele v bodočih dneh, ki bodo dostopnejši duhovnim, nadčutnim vrednotam. K. Dobida.

Galerija umjetnina Primorske banovine — Split. Prikaz rada 1931 i 1932. Izdanje Galerije umjetnina, Split. Svezak I. — Split, 1933.

Ob koncu leta 1931. so otvorili v Splitu umetnostno galerijo primorske banovine. Njeni pričetki segajo v leto 1908., ko je umetniško društvo „Medulić“ priredilo v Splitu prvo pokrajinsko razstavo in zbralo ob tisti priliki vse tedanje znamenitejše dalmatinske slikarje in kiparje. Že tedaj so bila nakupljena nekatera dela z namenom, da se uvrste v galerijo, ki naj se osnuje v Splitu. Poglavitne zasluge, da je ta misel postala meso, ima pa prejšnji splitski župan in poznejši ban primorske banovine, *dr. Ivo Tartaglia*. Kot mestni župan in ban je z vsemi silami deloval, da se Split v vsakem pogledu kulturno dvigne, pospeševal umetnost vseh panog, podpiral na vso moč gledališče, zlasti pa delal, da se zbere čimprej kar največ gradiva za nameravano umetnostno galerijo.